

ultra lineas, & sunt longæ, & lætæ. Tum 2. quia quantumvis in superficie præfinita sunt latitudinem à linea, semper in extensione illa lata longitudo etiam quædam est, quia latitudinem hanc possimus lineam moti, quæ non est mensura latitudinis, sed longitudinis. Tum 3. quantum non sumit à continuativis extensionem, sed potius extensio in eo supponitur, & per illam continuatur, ergo cum linea, & superficies sit continuativa corporis, non erit corpus per ipsa extensum per longi, & lati, sed per se antecedenter ad illa, unde ex se diei folia trina dimensio. Tum 4. quia res profunda nequit intelligi esse trina dimensio, si enim sit extensa folium versus longitudinem, esset linea, si folium versus latitudinem esset superficies. Tum tandem quia terminus latus nequit terminare dimensionem non latam, ergo cum superficies sit terminus latus, nequibit terminare profunditatem corporis, nisi & ipsa sit lata. Coni. quia superficies terminat corpus utriusque, non est immoderate coniuncta cum alia superficie, sed cum parte corporis, quæ erit lata, cum qua latitudinem remaneat etiam separata superficie terminante; his rationibus Did. disp. 13. q. 1. hanc opin. censet probabilem.

77. Nihilominus à communi recedendum non est, quia si semel in superficie præter longitudinem lineæ aliam propriam statuas, sequitur duplici longitudine esse longam, semel propria longitudine, & iterum longitudine lineæ, imò corpus ter erit longum, & bis latum, eum tamen una longitudo sufficiat ad extendendam in longum superficiem, & simul eius partes uniuersum in latitudine, & una latitudine ad extendendum corpus versus latere, & uniuersas, ac continuandas eius partes per profunditatem; Sequitur item corpus habere triplicata puncta, & superficiem duplicatam, quibus continuari debent illæ partes longitudinis; Rursus præfinita linea à superficie adhuc in ea lineam reperiri, quia adhuc in ea reperitur longitudo punctis terminata, hæc autem non est, nisi linea, & sic de superficie respectu corporis. Item posse dari superficiem fine omni linea, & corpus sine omni superficie, quia adhuc esse longum, & latum sine illis. Nec iuvat, quod ait Blanc. cum Didac. necessaria adhuc esse, ut continuativa, lineas quidem partium superficiem, superficies vero partium corporis. Nam si superficies seipsa est longæ, cur talis longitudo non sufficiat ad eam terminandam, & eius partes continuandas, & si corpus seipso est longum, & latum, cur talis latitudo sufficiens non erit ad eius profunditatem continuandam, ac terminandam? Resp. Blanc. non sufficere, quia longitudo, & latitudo corporis est profunda nulla carens dimensione, continuativum vero, ac terminativum aliqua debet carere dimensione. Sed contra, quia quando etiam admitteretur latitudinem esse essentialiter longam, & profunditatem latam, & profundam, non tamen de contra admittitur præter aliam longitudo, quæ sit essentialiter lata, neque latitudo, quæ sit essentialiter profunda, quia longitudo, ut sic, præfinit à latitudine, & latitudo à profunditate, ergo prorsus irrationabilis est alia solutio: alia quoque absurda sequuntur ex hæc positione, ut discurrenti patebit.

78. Neque rationes in oppositum urgent, Ad 1. neg. partes superficiem habere propriam longitudinem in eadem linea. Ad 2. neg. posse præfinita in superficie omnes lineas remanente eius latitudine, sicut præfinita nequeunt puncta à linea remanente eius longitudine. Ad 3. esse corpus non sumat extensionem à continuativis, quatenus continuativa, & indivisibilia sunt, potest tamen aliquam etiam ab eis sumere, quatenus divisibilia sunt, a terrioribus nempe, & præpositivis, in quo etiam sensu intelligendum est, quod corpus sit trina dimensio, quia scilicet, materialiter est longum, & latum, formaliter vero profundum; ita ut in sola profunditate eius natura consumetur. Ad 4. patet per idem. Ad 5. posse per idem probari subsistentiam non posse esse terminum nature substantialis, quia subsistentia nequit esse terminus nature, neque subsistentis privative tantum, non autem contrarie sicut est accidens, ita in quantitate terminus latus dicitur terminus dimensionis non late, non quidem contrarie, quod sensu linea dicitur non lata, quia est incapax latitudinis, sed privative tantum; per quod solvitur etiam illa confirmatio, cæterum intelligentia huius dubii tota pendet ex tract. de Continuo, unde ad illum differtur exactior cognitio specierum quantitatis continuæ.

79. Secundo principaliter obicit, prob. locum esse veram speciem quantitatis continuæ, tum auctoritate Arist. illum hic enumerantis; tum ratione Canon. & alia allata, quia ratio mensuræ, æqualitas, divisibilitas, & cæteræ quantitatis affectiones loco conveniunt, locus enim est æqualis locato, est divisibilis, mensurat locatum, ergo, &c.

Resp. Doctor q. 23. cit. Prædic. Tat. Maior. & alii Scoti sic Arist. hic vulgariter esse locum de loco iuxta opinionem, quæ tunc temporis vigebat, dicentium locum esse spaciū dimensionatum inter latera corporis continentis interceptum, quam opinionem postea refulsit ex professo 4. Phys. ubi suam tradit sententiam de loco, unde tandem 5. Met. c. 13. species quantitatis ex propria mente assignans loci non meminit. Ad rationem dicimus probare solum locum pro materiali esse in predicamento quantitatis, sic enim illi conveniunt illa prædicata, quæ solent quantitati attribui, non tamen probat esse speciem à superficie distinctam; nec item probat locum formaliter esse in predicamento quantitatis, sic enim spectat ad prædicamentum Ubi, ut dicimus in Phys.

Tertio obicit, de motu & tempore, nam habent partes novo modo extensas, scilicet, penes diversas moras ac successiones, quibus partes fluunt, habent etiam diversas indivisibilia, quibus partes successe

copulantur, scilicet, in motu mutata esse, & in tempore instantia, ergo nihil deest illis ad rationem quantitatis per se; neque enim requiritur essentialiter ad quantitatem extensio per spaciū locale, sed sufficit, quod sit per spaciū durationis, in hoc autem spacio vera extensio partium successevarum datur, quarum una non penetratur cum alia, sed succedit ipsi. Neque etiam quod quantitas successeva pendeat à continua permanente oblat, quia motus, & tempus sint vere species, nam corpus dependet à superficie, & linea, & tamen est vera quantitas.

80. Resp. neg. assumptum, partes enim motus, non tam addunt partibus magnitudinis, super quam sit, novam extensionem, quam novum modum oppositum permanentie, quatenus partes motus non simul existunt, & nullus ista successio, & extreitas partium motus in ordine ad spaciū durationis, non tam provenit ex natura partium motus, quam ex imperfectio agentis non valentis simul totum terminum inducere, vel ex resistentia contrarii in passo, propter quam vincendum forma paulatim acquiritur, & ideo non est per se quantitas: Nec paritas assumpta de corpore in ordine ad superficiem valet, quia licet corpus supponat superficiem, tamen addit novas partes ad illam, sed motus non addit novas partes ad magnitudinem spaciū distinctam, in qua exercitur, neque tempus addit novas partes ad motum, cum vero dicebatur tempus, & motum diversa habere indivisibilia, id est intelligendum de tempore extrinseco pro mensura accepto, non autem de tempore intrinseco, hoc enim sicut est omnino idem cum motu, cuius est duratio, ita eisdem habet proprias partes, ac indivisibilia eadem cum ipso, ut dicimus in Phys. disp. 13.

Ex dictis in hoc art. colligitur species proprias quantitatis continuæ esse permanentes, cum successo continua non sit vera quantitas, & hæc esse tantum tres jam commemoratas, lineam, superficiem, & corpus, quia ratio quantitatis est extensio, sed hæc extensio tribus tantum modis potest diversificari, scilicet in longum, latum, & profundum, nec alius modus potest cogitari, ut Mathematici demonstrant, ergo, &c. Sunt etiam omnes huiusmodi species infime, quia linea, v. gr. non dividitur nisi in curvam, & rectam, superficies in concavam, & convexam, corpus in rotundum, & quadratum, omnes autem huiusmodi differentie sunt accidentales, quia rectitudo, & curvitas, concavitas, & convexitas, &c. solum dicunt varias figuras, quæ vero accidit quantitati, idem dicendum de aliis quantitatibus continuis eiusdem figure, sed inæqualibus, ut est linea bicubita, & tricubita, quantitas enim inæqualis maior, & minor in eodem genere extensionis non differunt essentialiter, sed solum accidentaliter per majus, & minus, sicut calor ut unum, & ut alio per magis, & minus, sic etiam in quantitate successeva differunt biduum, & triduum, biennium, & triennium, unde malit dixit Zerb. cit. hæc esse species subalternas, & lineam rectam, & circumferentiam, bicubitam, & tricubitam specie differre, hoc enim falsum est loquendo de specie essentiali, de qua ibi loquitur; verum tamen est loquendo de accidentali, dici etiam potest, quantitates inæquales specie differre in ratione mensuræ: hoc est, diversas mensuras constituit.

ARTICULUS TERTIUS.

Quid sit quantitas discreta, & quæ species eius.

81. Quantitatem discretam definit Arist. in hoc prædic. esse illam, cuius partes non copulantur termino communi, sed sunt ab invicem solute, neque circa eius essentialiam indaganda est amplius hæc laborandum, quia satis liquet ex dictis art. 1. sed tantum circa eius species assignandas, duas enim assignavit Arist. numerum scilicet, & orationem, & quidem numerum assignavit pro quantitate discreta permanenti, orationem vero pro successeva, ut committere explicant.

Circa numerum solet dubitari primo, an hanc speciem in tanta assignavit amplitudine, ut sub ea comprehendat multitudinæ, nedum entium corporaliū, verum etiam spiritalium. Et communis opinio docet, quod hæc per numerum intelligat multitudinem solum unitatum quantitativarum, quæ reperiuntur solum in continuis divisis, & separatis ab invicem, unde consequenter loquens inquit Arist. & 3. & 6. Phys. numerum refertur ex divisione continuæ, & sic multitudinem talium unitatum vocant numerum prædicamentalem, multitudinem vero aliarum rerum, quæ tenentur continuæ, & ab hoc prædicamento expungunt, quia per omnia vagatur prædicamenta, & etiam ad res spirituales extenditur, nam numerum dicimus, quæ qualitates, tres subsistant, quatuor Angeli, &c. Nominales & contra numerum omnium rerum etiam spiritalium videntur in hoc prædicamento reponere, quævis enim à rebus figuratis, quantitas nomen videtur profus ablegatum, inquit id intelligi de quantitate molis, & continua, non autem de quantitate discreta, cuius ratio, & affectiones æque bene salvantur in multitudinem rerum plurium spiritalium, & corporaliū, tres enim Angeli non copulantur termino communi, & sunt numero impares, &c.

82. Quamvis hæc questio sit magna ex parte de nomine, cum enim numerus, five quantitas, five transcendentis, nullam accidens per se unum, atque realiter distinctum ponat præter res numeratas, id est absolute

absolute iudicium posset fieri, de utroque tamen ut observetur recluso loquendi modo, dicendum est, numerum rerum spiritalium utique ad hoc prædicamentum non spectare, sed tantum numerum rerum corporaliū, intelligendo per res corporales non tantum illas, quæ quantitate prædicat sunt invicem impenetrabiles, ut videtur communiter intelligi, sed etiam illas, quæ antecedenter ad quantitatem habent aliquam quantitatem, ut art. præced. dicebamus de substantia materiali, quia nam habet materialitatem ante quantitatem, licet cum alia penetrabilem, quod idem afferendum est de qualitatibus corporis, hæc enim omnia suam habent materialitatem, & corporeitatem citra quantitatem, nec ab ea recipiunt, nisi impenetrabilitatem. Ratio huius asserti est, quia illa sola multo constituit numerum huius prædicamenti, quæ accidentaliter dicitur de rebus numeratis, at multitudine entitativa, seu rerum, quatenus unaquæque est transcendentaliter una, inter se, & quasi essentialiter dicitur de illis, quia una transe nequit in aliam per identitatem, & entitativa loquendo semper una res est ab alia discreta; cum igitur multitudo est unitatibus transcendentibus aggregata non dicitur accidentaliter de rebus numeratis, redde dicitur numerus transcendentis, & non prædicamentalis, hic enim prædicatur per modum accidentis, & contra verò, quia multitudo rerum extensarum de ipsis dicitur accidentaliter, in quantum scilicet sunt ab invicem divisibiles, & distinctæ, quod ipsis merè accidit, cum ex natura sua continuari possint, ut constat de duabus aquæ guttis, quæ si continentur, non amplius duæ dicuntur, sed una prædicamentaliter (licet adhuc duæ maneant transcendentem, quia unitates transcendentales non pereunt ex continuatione, sed tantum prædicamentales) ideo talis numerus recte in hoc prædicamento constituitur, & solis rebus corporeis convenit, nam spirituales, & incorporeæ sunt divisæ, & discrete, ut nullatenus hoc modo continuari possint. Et quia etiam discretio, & multitudo, quæ resultat ex divisione substantiæ, & qualitates materialiæ factis quantitate merè accidentali, quæ ex natura sua possunt esse plures partes continuari, cum substantia materiali, & cætera accidentia corporea, etiam citra quantitatem, propriam habere possint continuari, ut dicimus in Phys. disp. 9. ideo hæc multitudo rerum, etiam non sunt impenetrabiles (quæpæ natura, redde dicitur numerus prædicamentalis, & erit species quantitatis discretæ huius prædicamenti, & suo modo dicitur resultat ex divisione continui, vide Tat. hic §. Tertio sciendum.

83. Secundo Dubitatur, an sub hæc specie comprehendatur sola multitudo rerum corporearum permanentium, verumetiam successivarum, æque enim dicimus duos, vel tres lapides, ac duos vel tres dies, vel annos, tres item, vel quatuor motus. Negat communis opinio, quia Arist. numerum recenset pro specie quantitatis discretæ permanentis, & pro quantitate successeva aliam distinctam speciem constituit, scilicet, orationem, & ideo dicitur multitudinem entium successivarum, cum numeratur, reducti debent ad orationem. Sed plane factum est, nunquam nos capere potuisse, quo pacto, quæve sensu tres anni, vel menses, aut tres motus possint dici oratio, & libenter sciremus, quodnam genus orationis constituant; immo afferimus, nihil ineptius, ac insulsius afferri posse, dicendum igitur est etiam multitudinem motuum, & temporum ad hanc speciem pertinere, & universaliter rerum quarumcumque successivarum, immò & ipsa quidem oratio numerus quidam est, ut postea dicemus; & quidem falsum est, Arist. numerum assignasse pro specie quantitatis discretæ permanentis præcisè, immò si textus legatur, non invenitur, eum expresse distinctè quantitatem discretam in permanentem, sub qua duntaxat sit numerus, & successivam, sub qua constituitur oratio; & quidem nec apparet suppetit ratio, cur numerus solis rebus permanentibus debeat concedi, & successivis negari, cum illa, sicut illæ, possint enumerari, & in unum colligi, quare autem oratio specialiter fuerit assignata pro specie quantitatis discretæ multitudinem non comprehendat, dicemus infra.

84. Tertio Dubitari solet, an numerus sit species infima, vel subalterna. Iud. 3. Phys. q. 11. & 2. Met. q. 4. tenet esse speciem infimam unde inquit, quod sicut in quantitate continua linea major, & minor non differunt pliquam numero, ita neque in discreta major, & minor numerus, & videtur fuisse opinio Comment. 8. Met. tex. com. 10. Ad contrarium verius est, & communi calice receptum, quod probant optime Trombet. 2. Met. q. 4. §. Ad hæc respondetur, & Zerb. 5. Met. q. 14. nam Arithmetica aliam passionem probat, & demonstrat de ternario, aliam de binario, & sic de aliis, ergo per alia principia, quæ sunt per se, & sic nedum individualiter, sed etiam specie differunt, & quo deducitur, non valere paritatem assumptam de linea majori, & minori inæqualem figuræ (ut etiam quantitas huiusmodi diversæ figuræ, unde licet in quantitate continua addito uno angulo alius resultat alia species figuræ, sic in discreta addita alia unitate resultat alia species numeri; diximus autem, numerus inæquales inter se specie differre, quia duo æquales, ut hic, & ille ternarius, solo numero differunt.

85. At follet obijci, quod numerus minor est pars numeri majoris ex Arist. 5. Met. c. 1. de Colobon. & Euclid. 5. Geomet. ergo non est species eo condistincta, sicut neque anima est species condistincta ab homine, sed pars speciei. Hoc argumentum multos dixerat absque causa, coincidit enim cum illo, quod fieri solet in quantitate continui de linea, & superficie, quæ includuntur in corpore, cui abunde satisfecimus art. præced. in fol. ad 4. quæ quidem solutio etiam in præfati sufficere; sed ad uberiorem doctrinam, & majorem notitiam

tiam compositionis numeri addimus ex Tromb. cit. quod numerus minor non esset pars numeri majoris, nisi potentialiter acceptus, & quantum ad unitates materiales, unde si numerus ternarius constituitur ex binario, hoc ideo est, quia binarius geminam continet unitatem, ex qua cum alia unitate constituitur ternarius, sed quantum ad formam specificam, quam importat binarius, ut est distincta species ab ipso, & quantum ad unitatem formalem insequentem formam specificam, secundum quam binarius est per se unus unitate specificæ, binarius non constituit ternarius, sed tantum tres unitates, quæ ratione dicit Arist. 5. Met. 18. lex secundum eam semel lex. Si autem paratur, à quo suam sumat unitatem quilibet species numeri. Resp. colligitur ex dictis art. 1. unumquemque numerum dici unum sua unitate formali, quæ omnes unitates materiales simul sumptas consequitur, ut in binario dualitas, in ternario trinitas, & non ab ultima unitate materiali, ut contendebat Thomistæ ibi citati, hæc autem unitas formalis numeri non est aliquid reale in rebus numeratis, sed est unitas illa ratio, quæ illis tribuit intellectus, dum actualiter numerando singulas in unum colligit, ex quo deducitur, nullum numerum esse veram speciem à parte rei, sed tantum per opus intellectus, ut docet Canon. 4. Phys. qu. 5. & Doctor infimus 4. Met. quæst. 2. Et ex hoc rursus deducitur, cur potius numeri inæquales, quam lineæ dicantur diversas species constituit, cum enim essentia numeri consistat in adunatione, quæ facit intellectus per collectionem plurium unitatum, iuxta diversas collectiones, & adunationes inæquales, diversæ etiam species numerorum constituantur, at linea habet veram, & realem essentialitatem, & ideo non potest re vera una differre ab alia secundum magis, & minus in eodem genere extensionis.

86. Circa Orationem vero, quæ constituitur altera quantitatis discretæ species, non possumus illos non irritare, qui tam anxii, ac solliciti sunt in declarando, quomodo oratio veram rationem quantitatis participet, ut desinatur esse veram speciem huius prædicamenti. Sed sanè oleum, ac operam perdunt, tum quia, ut diximus art. 1. ex Scot. 4. d. 1. quæst. ad 1. non importat ens per se unum: tum quia inquantum dicitur quantitas, in quantum constat syllabis longis, & brevibus (sermo enim est de oratione vocali) at quomodocumque hoc explicetur, nunquam offendetur esse quantitatem per se, & constituitur speciem essentialiter à numero distinctam; nam si consideretur, ut est adunatio plurium syllabarum aliquem ordinem adinvicem servantium, sic planè non transcendit rationem numeri; unde in hoc sensu oratio non erit, nisi numerus syllabarum; si consideretur, quatenus constat syllabis, quæ una brevi mora proferri debet, alia longiori, sic enim videtur quanta discrete ex multitudine moralium, quibus motus ipsi prolationis durant. Neque etiam sic offenditur esse quanta per se, quia mensurabilia illa non convenit illis syllabis ex natura rei, sed ex hominum voluntate hanc syllabam corripientium, illam producentium loquendi iudicantem, & leporem, & morula ille, ac motus, quibus proferuntur, non sunt quanta nisi per accidens ex art. præced. Nec etiam per id salvatur esse speciem à numero distinctam, sed tantum esse numerum temporum, & motuum, & ideo Bassol. d. 1. r. 49. concludit orationem non esse quantitatem.

At, inquit Ruvius, non hac ratione constituitur speciem quantitatis discretæ, quæ communitur censetur, quia numerus motuum, vel durationum brevis, & longioris etiam in pulsatione Cytharæ reperitur, & tamen non est oratio de genere quantitatis, inquit igitur constituitur speciem quantitatis per corpulentiam soni, aut vocis, quæ proferitur, quæ non est aliud, quam dilatio, & prolongatio eiusdem, & hæc major, vel minor corpulentia orationis non delimitur ex motu, quo ipsa proferitur, vel tempore, quod consumitur in eius prolatione, sed ex natura ipsarum syllabarum, syllaba enim, quæ inter plures consonantes interjicitur, longam profectionem, & corpulentiam petit, ut strps, trabs, &c. non sic, quæ simpliciter proferitur, & inter consonantes non interjicitur.

87. Cæterum malè negat Ruvius orationem constitui speciem quantitatis discretæ ratione temporis, quo ejus syllabæ pronunciantur, unde, ut cito, quia Aristot. ipse ex eo probat orationem esse quantitatem, & brevitate syllabæ accipiuntur tempore, nam ex dicitur longa, in cuius prolatione plus infumitur temporis, illa brevis, in qua minus, ergo tempus, non corpulentia soni, aut vocis præstat quantitatem orationi, qualicumque illa sit; neque hinc sequitur pulsationem Cytharæ esse orationem, quia non quilibet numerus motuum, vel temporis attingit ad orationem, sed ille duntaxat, qui infumitur in loquendo, & proferendo. Accedit, non bene explicari à Ruvio, quomodo per corpulentiam soni, vel vocis fiat oratio vocalis quanta, nam extensio, & corpulentia vocis, ut ipse explicat, non est distincta ab extensione aeris verberati ad prolationem vocis, sed quo pacto quantitas aeris potest orationem ipsam quantificare; & quomodo ex pluribus, aeris extensionibus potest componi quantitas discretæ, quæ sit oratio? Sed plura contra hoc Ruvii commentum videti possunt apud Amic. tract. 14. quæ 2. dub. 3. & Blanc. disp. 10. sect. 3. nos solum hic addimus, malè etiam Ruvium afferere majorem, vel minorem vocis profectionem in oratione ex natura syllabarum provenire, hoc enim prorsus falsum est, cum ex sola hominum infirmitate id orum dixerit, & quidem apud Græcos quam plurimæ syllabæ inter consonantes interjiciuntur (in quibus præsertim vim faciebat Ruvius) breviantur, ut liquet veritatis in illo idiomate.

88. Concludendum igitur est ex dictis, orationem non esse per se quantitatem.

Ceterum inter mensuram per applicationem (quam alii vocant per accommodationem) & per repetitionem, seu replicationem hoc interest, quod illa convenit propriè quantitati contrariè, sic enim una quantitas alteri superimponitur, & eius tantitas notam facit absque repetitione, at mensura per replicationem propriè, & per se primò convenit quantitati discretæ, ut docet Arist. 10. Met. cap. 2. ubi dicitur, nisi quatenus aliquo modo participat rationem unitatis, & quantitas discretæ, sic enim dicimus, magnitudinem esse quatuor, vel sex palmorum, & ad rationem vero mensuræ quantitativæ plures exiguntur conditiones ex Arist. 10. Met. cap. 2. §. 4. quas hic referre non oportet, nam esse ex professo recentem disp. 13. Phyl. quæst. 4. art. 2. agentes de tempore extrinseco, ubi etiam plura declaramus, & exactius de ratione mensuræ, de qua plura videri possunt apud Suarez disp. 40. Met. scilicet Ruvium hic quæst. 2. & 3. Amic. in Log. tract. 14. quæst. 4. dub. 5. Postmodò alia quædam recentiori referri proprietates, quæ sunt peculiare magnitudinis, sed quantitas molis, quarum præcipua, à qua ceteræ originem ducunt, est impenetrabilitas, ut colligitur ex Arist. 4. Phyl. 76. & 77. hæc enim est ita intima quantitati, ut per principium eius rectè explicetur essentia quantitas, & ita immediatè essentiam quantitas concomitatur, ut eam necessario supponat ipsam divisibilitatem quantitati, quia prius est rem esse impenetrabilem, quam quantitativè divisibilem, ideò enim res est quantitativè divisibilis, & intrinseco corporeo, quia est impenetrabilis, ut supra explicabamus, quando autem supra cum Scoti in Met. posuimus divisibilitatem esse primam passionem quantitas sermo erat de proprietatibus, quæ communes erant omni quantitati, tam continuæ, quam discretæ, inter eas enim divisibilitas utique primò obtinet locum; ac impenetrabilitas est passio peculiaris magnitudinis, nam propriè non convenit quantitati discretæ, nisi ratione unitatum, ex quibus coalescit, quatenus earum singulæ propriam continent quantitatem cum quantitate alteri impenetrabilem. Item ex impenetrabilitate sequuntur alie affectiones magnitudinis, nimirum figurabilitas, & ubicabilitas, figura enim resultat ex ordine, quem ad invicem dicunt partes ordinatae in toto, & situate in loco, & hæc necessario præsupponit partium impenetrabilitatem, data enim penetratione partium ad invicem, non amplius consistit figura corporis, saltem extrinseca de genere situs; ut constat de corpore Christi in Sacramento, quod tali figura caret, esse intrinseca retinet, ut Doctor docet 4. d. 10. qu. 1. §. Dico ergo, sed de figura agemus 9. feb. art. 2. sic etiam ubicabilitas circumscriptiva dicitur convenire corporibus ratione quantitas, unde quantitas communiter dicitur solè ratio essendi in loco circumscriptivè, & colligitur ex Arist. 2. Phyl. 15. & 4. Phyl. 76. & docet Doctor 4. d. 10. qu. 7. & quod 10. Et id autem non debet intelligi de simpliciter circumscriptivè, ut dicitur solam localitatem divisibilem, principium enim sic essendi in loco divisibiliter est sola corporeitas, ut docet Scot. quod 11. art. 2. & hæc utique quantitates præcedit in substantia materiali, quia corpus de genere substantiæ præcedit corpus de genere quantitas, sed debet intelligi de circumscriptivè impenetrabilis, modus enim essendi in loco impenetrabiliter competit corporibus ratione quantitas, ut fufius explicamus in Phyl. disp. 9. quæst. art. 1. disp. 11. quæst. 5. art. 1.

QUESTIO III. De Qualitate

Qualitas omnes præcedit relatione ordine dignitatis, quæ plures etiam ordine causæ causæ, quæ de causa Arist. 5. Met. immediatè post quantitatem egit de qualitate, licet aliis quibusdam de causis hic in Logica relationem præmiserit quantitati, quia tamen ordo in Metaph. servatur rationabilior est, ac absolute melior, & valde etiam inservit ordini doctrinæ, qui planè perturbatur, si inter prædicamentum relationis, & alia, quæ etiam non nisi relationes extrinsecas advenientes præferunt, prædicamentum absolutum qualitatibus intertritur, idcirco eum observabimus in præsentia.

ARTICULUS I.

Quid sit Qualitas, et est supremum Genus hujus prædicamenti.

Qualitas tripliciter sumi potest, ut omnes hic notant ex Arist. 5. Met. cap. 14. Primo pro cuiuscunque rei essentiali differentia, quod sensu dicitur Porphy. differentiam prædicari de pluribus in qualequid. Secundo pro quocunque accidente, sive absoluto, sive respectivo, quod sensu idem Porphy. dixit accidentis omni prædicari in quale. Tertio tandem pro speciali quodam, ac determinato accidente, quod quale esse dicitur, & in hoc sensu constituit hoc prædicamentum, velut supremum genus; ita declarat Arist. ipse in textu, dum qualitatem describendo dixit esse formam illam accidentalem, quæ denominatur quales, unde per ly quales excluduntur primo differentia essentialis, per quam quidpiam dicitur qualequid, item accidentia cetera, à quibus subiectum non propriè quæ denominatur, sed quantum, vel relatum, vel alio modo, & Porphy. quando dixit accidentis omni prædicari in quale, accipit quale in lata significatione, ut hic notat Tatar. prout prædicari in quale constituitur à modo prædicandi essentiali, & quidditativo. De qualitate definitione, ut hoc constituit prædicamentum,

est maxima inter Auctores controversia, quia cum latissime pateat, & varias sub se continere species, quæ dixerit modo substantiam afficiunt, & difficile inveniri potest ratio communis omnibus illis, ut testatur D. August. lib. Cathegor. unde Arist. ipse in iudicij commodus definitur non posse, ut sic in communi, quam per effectum formalem nomine sui concreti significatum, vi enim aliquod clarior, ac nobis notius apparet qualitas in communi adæquate respondens. Verùm plerique irridunt hæc definitionem ab Arist. traditam de qualitate, velut omnino vanam, sic enim facile foret quocunque formam definire, quantitas est, secundum quam quantitati dicitur, simili modo, secundum quam dicitur similes, & cetera, immò periphrasim, Arist. manifestum circulum commisit, dum in principio capitis qualitatem definit per quale, & postea in prægressu quale per qualitatem. Alii contendunt esse bonam definitionem, quia data per effectum formalem, quod continet subiecto, quomodo definire licet omnem formam, ab aliis liquidem accidentibus substantiam denominatur quanta, relata, agens, & patiens, & cetera, qualitate vero simpliciter denominatur qualis, & negant ab Arist. circulum committi, qui ut hic notat Tatar. §. Primo sciendum, definitio qualitatibus datur per quale, tanquam per aliquod nobis, sed quale definitur per qualitatem, tanquam per aliquod notius secundum naturam, circulus autem propriè dicitur, quando unum definitur per aliud eodem modo, quod aliud definitur per ipsum, quod non contingit in præsentia; ita Complut. Didac. Murcia, & alii in hoc prædicam.

Ceterum illæ præfata definitio tradatur in ordine ad effectum formalem ipsius qualitatibus, atque ideo utique defendi possit, negari tamen non potest, quod per eam non nisi confusè sentiat qualitas explicetur, sicut confusè utique explicatur quantum quantitas essentialis, si diceremus esse illam formam, à qua denominatur quanti; nec refert, quod effectus formalis, per quem definitur, sit nobis notius ipsa, quia tota adhuc illa notitia est confusa, unde Arist. definitus qualis, definit illud per qualitatem, & hoc ipsum fatentur etiam Auctores citati, unde non solum repudiant Arist. definitionem, sed etiam illam amplectentes, quia videt esse nimis confusam, & per generalia traditam aliam clariorem investigare satagunt, quæ magis nota sit qualitatibus natura, quam per definitionem ab Arist. allatam, quæ certè magis vergit ad definitionem nominis, quam rei; & quidem mirum est, quam varia sint in hoc Auctorum placita, nam duo Auctores penè, vel tres eandem tradunt definitionem.

Arriag. disp. 5. Met. scilicet 2. definit qualitatem, quod sit accidentis absolutum, quod nullum est accidentis absolutum, quod non sit qualitas, siquod enim esset, maxime quantitas, at quantitas à substantia per ipsum non distinguitur. Sed quia hoc eius principium est falsissimum ex didis quæst. præced. ideò ex hoc ipso satis refellitur eius definitio.

Hurtad. disp. 14. Met. scilicet 1. definit, quod sit accidentis absolutum à quantitate distinctum, sicut Arist. explicat materiam primam, quod non est quicquid, nec quale, nec quantum 7. Met. 8. per negationem aliorum. Sed sanè, si aliam non habebat Hurtad. definitionem de qualitate prodendam, non est cur ita irrideret loc. cit. definitionem qualitatibus ab Arist. allatam, quia revera Arist. definitio plus explicat, quam ista, illa enim saltem per effectum communissimum explicat, quod sit qualitas, sed ista significat, quid non sit, licet igitur hæc definitio competat omni, & soli qualitati, adhuc tamen nimis obscura, & confusa est, quia non explicat, quid sit illud, per quod qualitas à quantitate distinguitur, & ceteris prædicamentis, nec per eam formatur conceptus distinctus ipsius qualitatibus; immò in hunc modum facile foret cetera quocunque præfata definitione, scilicet, quod quantitas est accidentis absolutum à quantitate distinctum, & cetera. Et falsum est Arist. 7. Met. materiam definitur per simplicem negationem, talem enim modum definiendi velut imperfectissimum spernit 1. Top. cap. 4. quinimodò addit affirmationem, per quam explicatur potentialitas materie, quæ est differentia illius constitutiva, ut ibi esse videre.

Suarez disp. 42. Met. scilicet 1. definit, quod sit accidentis absolutum ordinatum ad complementum perfectionem substantiæ tam in agendo, quam in existendo, quam definitionem ibi fuscè declarat, & acriter impugnat Complut. cit. Sed breviter refellitur, quia falsum est, qualitatem esse complementum substantiæ in existendo, & in agendo, nam complementum substantiæ in existendo est propria eius substantia, quòd si intelligat de complemento inali quoque accidentali, neque adhuc qualitas bene dicitur complementum substantiæ, quia etiam cetera accidentia hoc modo complent substantiam, in aliquo scilicet esse accidentali. Deinde, quod complementum in agendo, quia substantia est immediatè adiva, etiam antecederet ad qualitates, tum etiam quia plurimæ sunt qualitates, quæ adivæ non sunt.

Blanc. disp. 12. scilicet 2. definit, quod sit accidentis absolutum ordinatum ad perfectionem substantiam, quod videtur sumptisse ex Suarez cit. qui significat qualitatem esse a natura institutam, ut sic ornamentum substantiæ. Sed hæc definitio competit aliis accidentibus, quæ suo modo propria subiecta perficiunt, non convenit omni qualitati, quia nec calor est perfectio aque in esse naturali, nec vitium voluntatis in esse morali. Nec responderet iurat, ita intelligi debere, ut omnis qualitas sit perfectio respectu subiecti, cui est contrarius, non aliorum, unde calor, licet non periciat aquam, periciat tamen ignem. Nam contra est, quod calor, nedum respectu ignis habet rationem qualitatis, sed etiam respectu aquæ, quæ tamen

tamen non periciat; nec explicari potest, quomodo habitus vitiosus sit ornamentum, & perfectio voluntatis.

106 Avertit quoque, sed. 1. post longum discursum factum per plures gradus essentialis, quibus qualitas ab aliis prædicamentis distinguitur, tandem colligit eius definitionem hoc modo, est forma accidentis, cuius conveniunt subiecto secundum certam aliquam denominationem, & indivisibilitate. Sed falsè rejicitur, quia alia quoque accidentia certam quandam denominationem subiecto præbent, quia esse non pertinet ad qualitatem reddere subiectum suum divisibile, ut spectat ad quantitate, non adhuc rectè dicitur convenire illi indivisibilitate, hoc enim dicit potest dumtaxat de accidentibus spiritualibus.

Complut. cum ceteris Thomistis definitum cum D. Thom. 1. part. quæst. 2. art. 2. quod qualitas est dispositio substantiæ, seu accidentis dispositivum substantiæ, & cum eodem p. 2. qu. 49. art. 2. quod est accidentis modificativum, sive determinativum substantiæ, quæ definitiones à jure coincident. Sed rectè istæ definitiones non explicat, quæ sit illa ratio dispositivum propria qualitati ad differentiam aliorum accidentium, neque quænam determinatio afferat peculiarem substantiæ, quam illi suo modo non afferat cetera quoque accidentia. Multis explicare conatur Complut. cit. quænam sit illa dispositio, quæ est peculiaris effectus qualitatibus. Sed quando etiam totam doctrinam, quam ibi de hoc res tradunt, admittimus, adhuc præfatas definitiones non respiceremus, quia ex illarum definitionum non datur intelligi, quid sit talis dispositio, quod fieri deberet, ut essent exactæ definitiones; immò definitio ipsa ab Arist. longè melius res explicat, at enim ita determinat substantiam, ut per eam dicitur qualis; unde quod amplius dicit, quam D. Thom.

107 Alii demum definiunt, quod sit accidentis absolutum consequens formam, sicut & contra quantitas dicitur accidentis consequens materiam. Sed communiter rejicitur, tum quia invenitur qualitates etiam in substantiis spiritualibus, in quibus nulla est forma partem; tum quia idèò quantitas dicitur sequi compositionem ratione materie, qualitas vero ratione forme secundum quandam accommodationem quatenus quantitas est tollit ratio patienti, qualitas vero frequentius est ratio agendi, in quo quantitas imitatur naturam materię, quæ est radix omnis passionis, & qualitas naturam forme, quæ est radix omnis actionis, ut explicat Scot. 4. d. 12. qu. 2. sub C. ad 1. dicitur, quod non omnes qualitates esse adivas, ergo in hoc sensu nequit omnis qualitas dici accidentis consequens formam.

Quid igitur in tanta varietate resolvemus? breviter dicimus, quod scit quæst. præc. dicebamus, bene per radicem impenetrabilitatis insinuat rationem formalem quantitas, id quia universaliter loquendo solemus per propriam passionem præferim primam, & proximam rerum differentias circumferere, quæ nos ut plurimum latent; sic in proposito aptior via ad qualitates essentialium indagandam erit; primam, & proximam ad jus advenire affectionem, & inde arguere, principium eius existivum esse scientiam ipsam qualitatibus; talis autem proprietates est suscipere magis, & minus, seu intendi, & remitti, hæc enim affectio soli convenit qualitati, ut postea dicemus, convenit omni, quia nulla est, quæ sit incapax intentionis, & remissionis, & convenit semper; sicut igitur quantitas definebatur in ordine ad partes extensionis, & omnes ferè in hoc conveniant, licet diversimodò illas partes extensionis explicarent, sic in proposito qualitas erit definienda per ordinem ad partes intentionis, quæ solent dici gradus, & sunt effectus formalis quantitatis erat afferre subiecto pluralitatem partium extensivarum, sic in proposito effectus formalis qualitatibus erit afferre subiecto pluralitatem partium intensivarum. Et certè mirum est, cur omnes acquiescant definitioni quantitas date per pluralitatem partium extensionis, nec postea videant eadem facilitate posse, ac debere explicari essentialium qualitates per pluralitatem partium intentionis. Maneat igitur, qualitatem esse accidentis absolutum, ratione cuius subiectum qualitatem potest intendi, & remitti, sic enim bene distinguitur qualitas à quocunque alio accidente; & ejus formalis effectus distinctus designatur, quam absolute dicendo, quod sit forma, à qua denominatur quales.

Sed hæc nostram qualitates descriptionem impugnant postea Poncius, & Ovidius, ille quidem disp. 16. Log. quæst. 1. num. 8. impugnat primo, quia quævis qualitas non esset intensibilis, ut remissibilis, adhuc haberet rationem qualitatibus. Deinde, quia non quælibet qualitas est intensibilis, nam certè una est intensibilis, & remissibilis non magis convenit qualitati, tanquam proprietates, quam habere contrarium, ergo tamen bene potest describi esse accidentis absolutum habens contrarium, quam accidentis absolutum intensibile, ac remissibile. Hinc postea suam profert definitionem, quod qualitas optimè explicatur, esse accidentis absolutum penetrabile, quia hæc descriptio omni, & soli qualitati convenit, & evadit difficultates aliorum modorum dicendi; dicitur accidentis, ut distinguitur à substantia, dicitur absolutum, ut distinguitur à relationibus; dicitur penetrabile, seu compatibile, ut se cum aliis rebus in eodem puncto, eandem nostram definitionem impugnat ex potentis vitalibus, quæ sunt qualitates, & tamen non sunt intensiones capaces, quod Philosophus, vel Theologus negat possibile esse qualitatem non intensibilem. Deinde fundamentum everit nostræ descriptionis, cum probatur ex paritate extensionis in quantitate, quæ competit in eodem modo competere extensionem quantitati, quæ competit in intensio qualitati, si essentia quantitas in exigentia extensionis com-

stitutur. Denique & ipse suam definitionem assignat, qualitatem esse accidentis, quod secundum rationem superiorem prædicamenti tantum sequitur actualitatem perfectam, & per actualitatem perfectam intelligit id, quod ultimo constituit totum substantiale, quod in toto composito est forma, & in toto simplici, ut Angelo, est eademmet totius substantialis imparibilis unitas; sic ut hoc est perfectum aQualitas; neque allata descriptio potest alteri accidenti à qualitate diverso competere, nam relatio, præsentia, actio, passio, æque materiam, & formam, substantiam, & accidentis sequuntur, quod si præsentia forme, aliudve modale illius accidentis tantum possit sequi formam, quæ est perfectum actualitas, hoc non illi competet ex prædicato generico, seu superiori prædicamenti, sed ex prædicato specifico scilicet, quia est talis præsentia, talis duratio, vel relatio, qualitas autem eo præcipio, quod sit qualitas, quæcunque alia specialis differentia seclat se præcipio sequitur perfectam actualitatem.

Istæ tamen definitiones non placent, non quidem illa Poncii, quod qualitas sit accidentis absolutum penetrabile, quia nulla differentia tangitur in ea, quæ sit propria, & adæquata qualitati, nam ratio absoluti competit quantitati, & ratio penetrabilitatis competit substantiæ, unde illa definitio defendi non potest, nisi afferendo species constitui posse per combinationem, & unionem plurium differentiarum inadæquatarum, quod supra refutatum est disp. 6. qu. 4. n. 6. Tum quia tota illa definitio competit ex integro puncto de genere quantitas, nam illud est accidentis absolutum, ut omnes fatentur indivisibilitate admittentes, & est penetrabile cum aliis rebus in eodem loco, quia est ex omni parte indivisibile. Tum quia gradum albedinis, vel caloris posse cum alio gradu competere in eadem parte subiecti, est albedinem, vel calorem intendi posse in communi sententia explicante formarum intentionem per gradum pluralitatem; ergo qualitatem esse accidentis absolutum penetrabile in hoc sensu est esse accidentis intensibile, unde sic intellecta illa descriptio coincideret cum nostra, quam Poncius insinuat. Tum quia illa definitio dependet ex eo, quod est in controversia, quod quantitas realiter distinguitur à substantiæ, & qualitates, quæ semel legato corripit. Neque rationes, quibus nostram impugnat, sunt illius momenti; nam ad 1. dicitur, quod supposito intendi, & remitti esse passionem primam, & adæquatam qualitatibus; licet ex destructione talis passionis non sequatur intrinsecè, & à priori destrui rationem qualitatibus, destruitur tamen à posteriori, eo modo quod dicitur subiectum destrui ex destructione passionis cum eo realiter identificata. Ad 2. negatur assumptum, ut infra præbit art. 4. num. 126. cuius probatio fit efficax foret, probaret pariter nullum accidentis idem numero posse intendi, & remitti, quia addendo, vel detrahendo gradus, variatur aliquo pacto identitas numeralis ejus in ratione totius integralis, potest ergo eadem numero intellectu intendi, & remitti in eo sensu, quod id explicari solet in aliis accidentibus, ut dicemus in lib. de Gener. & Corr. Ad 3. negatur sursum assumptum, ut enim præbit ex infra dicendis art. 4. magis propria, & adæquata passio qualitatibus est suscipere magis, & minus, quam habere contrarium, & ideò aptius per eam potest essentia qualitatibus indigitari, & circumferri.

At neque definitio qualitatibus, quam cogitavit Ovidius, est satis idonea, nec enim omni qualitati convenit, nec foli, non quidem omni, quia non comprehendit nisi qualitates subiecti connaturaliter debitas, non vero, quæ violentur, vel neutraliter esse conveniunt, calor enim reperitur in aqua, & albedo in pariete, nec tamen sequuntur actualitatem perfectam illorum, multæ etiam qualitates conveniunt entibus incompletis, ut animæ separate, & corpori pro altera parte compositi, quæ tamen non sunt in ultima actualitate; nec etiam convenit soli qualitati illa descriptio, non enim minus actio dicitur formam insequi, quam qualitas, & hoc quidem ex ratione generica actionis, non autem specialis, nam forma dicitur esse radix omnis actionis, quia talis est, & actio proprie dicta nequaquam materie convenire potest, cum ejus proprium sit pati, sed à toto genere attribuitur forme. Deinde impugnat, quæ inducit contra nostram definitionem; ex potentis vitalibus animæ, nulla est, quia falsum est, potentias animæ esse qualitates ejus substantiæ superadditas, cum potius sint facultates eidem consubstantiales, ac realiter identificatæ; de charactere quod sit dicendum apparebit mox art. 3. num. 119. Denique gratis negat essentialium qualitatibus bene explicari per exigentiam intentionis, quemadmodum essentia quantitas per exigentiam extensionis solet explicari, si semel concedatur intentionem, & remissionem qualitati convenire, ut propriam, & adæquatam ejus passionem, quia universaliter loquendo bene solemus per propriam passionem præferim primam, & proximam rerum differentias circumferere.

ARTICULUS II.

Explicatur quatuor combinationes, in quas dividitur qualitas.

108 Divisit Arist. in hoc prædicamentum, qualitatem in quatuor classes, seu combinationes, primò in habitum, & dispositionem; secundo in naturalem potentiam, & impotentiam; tertio in passionem, & passibilem qualitatem, quarto in formam, & figuram, quas perfunctorie extensionis 1. p. Inst. & quidem mirum est, quanta sit Auctoris varietas in his classibus assignandis, & declarandis, cum tamen res non sit magni momenti, quia